

Uddrag af Bøllings Sogns Historie af Viggo Bendtsen

Frydenborg ved Thorebo

Efter Mandens Død flyttede nemlig Maren Kirstine ca. 1875 med Sønnen Mikkel til en lille Ejendom Frydenborg i Bølling. De havde det meget smaat her og levede i yderste Tarvelighed.

Maren Kirstine omgikkes saa at sige ikke andre Folk. Hun ansaas for en Særling; hun var i høj Grad overtroisk. Det hed sig, at hun nærede Frygt for at følge de almindelige Veje og Stier. Hun troede, at ondsindede Mennesker vilde gøre Vejene farlige for hende.

Bibelen eller en Andagtsbog (vist Jesper Brochmans Huspostil, som Mikkel ejede) laa gerne opslaet i Frydenborg. Hun døde 1892. Kort efter solgte Mikkel Stedet, han boede saa til Leje Resten af sine Dage. Han var ugift og var en Særling som Moderen, levede som Arbejdsmand til han blev gammel. Han havde daarligt Haandelag paa Arbejdet. I sine Velmagtsdage var han vist over Middelhøjde han var ret kraftig bygget. Han havde Hareskaar og var meget nærsynet. Han havde en tung og aparte Gang, tog meget lange Skridt og sank i Knæene, gik meget duknakket, men slog jævnlig Hovedet tilbage. Han skal have været »godt lær« i Skolen. Han var daarlig til at begaa sig imellem mange. Humor manglede han ganske. Faa har hørt Mikkel le. Løjer kunde han slet ikke med. Paa sine gamle Dage vilde han gerne holde Snak, men han var meget trættende at tale med. han gentog og gentog sine egne Ord.

De »store« havde han kun lidt til overs for. I sine yngre Dage var han en flittig Kirkegænger, sang meget med. men efter sit eget Hoved. Hans Sang havde megen Lighed med en Hunds Hyl.

I Mikkels Stue saa der ikke godt ud, og Føden, han fik, var meget ringe, men naar han var ude i Dagleje, vilde han have en god Kost, og der skulde meget til. Kaffen kunde han vanskelig faa varm nok. »Der er ingen Nærindhed i et«, kunde han sige om Mad, han ikke brød sig om. Naar han holdt Stovvask, d. v. s. naar han skulde vaske en Skjorte, kogte han den i en lille Gryde og lagde en Sten paa den imens, derefter klemte han den lidt mellem Fingrene, saa ikke stort mere, den var færdigvasket.

Han tænkte sommetider paa sine ældre Dage paa selv at bygge et Hus, d.v.s. til Dels at grave sig ind i en Bakkeside. Han talte dog ogsaa om at bygge et Træhus. »Det skuld jo vaer saa hyw, te en kund go op derind.« Det blev dog aldrig til noget.

Ofte sagde en og anden til Mikkel, at han dog skulde se at faa Alderdomsunderstøttelse - Aldersrente. Dertil svarede han: »Nej, a vil pas me sjel!«. Det gjorde han ganske vist ogsaa, men paa den Maade, at han gik omkring og tiggede. Han gik ind til særlig gode Bekendte og sagde f.eks.: »A mangler en Støk Flæsk!« Et andet Sted: »A kund jo godt ta nouer Æk i Dau« eller: »De ka vær a kund fo en Støk Brø«. Og han fik det meste af Føden paa den Maade.

Udkrasning af Piber fik han en Mængde af. Alt, hvad han saadan samlede sammen, tog han tilsyneladende som en Ret, fordi han var fattig, og han lod ikke videre taknemmelig. Men f.eks. til Jul. naar man kom med lidt til ham, og da var der mange, der gav ham, sagde han gerne.: »Ja ret manne Tak«, og saa fik hans drævende Udtale og skarpe Stemme en venlig Klang, som ellers var den fremmed.

Ved Esbjerg-Varde Banks Fallit i første Halvdel af Halvfemserne tabte Mikkel Frydenborg vist Halvdelen af det, han; ejede, men fik dog gennem en længere Aarrække tilbagebetalt lidt Erstatning. Hans økonomiske Stilling udtalte han sig ikke om til nogen. De, der kendte mest til hans Forhold, mente, at han paa sine gamle Dage kun havde ca. 700 Kr.

I sine sidste Aar skrantede Mikkel meget, søgte ogsaa Læge. Engang havde Lægen beordret ham en Mikstur. Mikkel brugte kun lidt af den, inden han kom sig; men han drak dog det hele.»A haar betaield et, a vil osse has et«, sagde han.

I Efteraaret 1934 blev Mikkel alvorlig syg. Hans Værts Kone (Maren Bendtsen) gik hen og plejede ham paa hans Dødsleje. Paa det sidste var det tydeligt, at han skønnede paa hendes Godhed, og var hende meget taknemmelig. Hun og hendes Mand (Maren og Hans Bendtsen) havde ogsaa været ham ualmindelig gode Naboer.

Johanne og Mads Lunde

De to Søstre Maren blev begge gift og bosat i Hanning.

Broderen Morten Thomsen blev gift 1778 med Mette Poulsdatter, f. 1755, Datter af Poul Gaasdal i Borris. I nogle Aar har de boet i Gaasdal. Han blev derved kaldt Morten Gaasdal. »Almindelig Bededag« 1781 havde de en Søn Thomas til Daaben i Borris Kirke. I 1786 døde Mette Poulsdatter, 30 Aar gl. Morten Gaasdal blev derefter gift med Dorthe Madsdatter fra Skjern. De havde en Søn, der hed Jacob.

I Tiden mellem 1786 og 1811 er Morten Gaasdal flyttet fra Gaasdal i Borris til Rækkergaards Mark. Formodentlig er det ved 1805, da Rækkergaard af Chr. Marcussen blev udparcelleret i 20 Parceller. Her døde Morten Thomsen i 1825 som Aftægtsmand hos sin Søn Jacob Mortensen Gaasdal. Det kan heraf betragtes som godtgjort, at Gaarden Gaasdal i Hanning har faaet sit Navn efter Morten Gaasdal da det maa være her, han har boet. Morten Thomsen Gaasdals Søn Thomas Mortensen døde 1862, 82 Aar gl., som Aftægtsmand paa Kongensholm Mark i Dejbjerg. Han var gift med Johanne Mortensdatter fra Mølgaard i Hanning.

Blandt deres Børn var Morten, Aksel og Mette.

1. Morten Thomsen, f. 1814, død 1891, 77 Aar gl., boede paa Fødegarden Kongensholm Mark, hvor han døde. Han var gift med Kirsten Jensdatter. De havde mange Sønner, kun een Datter, hun hed Johanne.

Johanne var født 1844, 14. 12, død 1872, gift 1869 med Tømrer og Snedker Mads Sørensen Lunde, f. 1844, død 1933. De boede i Stauning og havde en Søn Hans Madsen Lunde, f. 16.53. 1871, død 1943 som Købmand i Bølling, gift med Johanne Bendtsen, Datter af Lærer Niels Bendtsen i Bølling.

Deres Børn: Signe, Johanne, Holger, Niels, Mads, Svend, Dorthe. Af dem bor Johanne, f. 27.5. 1900 i Bølling, gift med Charles Thuesen, boende paa Ejendommen Flask (Kasbjerg Flask), som nævnt engang udskilt fra Kaostbjerg. Børn: Hans, Kirsten, Thue. En af Morten Thomsens Sønner, Hans Mortensen. f. 1863. død 1911, boede paa en Gaard i Solsøhede ved Videbæk, gift med Maren Jensen fra Kirkegaard i Sædding. Af deres mange Børn bor Sønnen Johannes Mortensen, f. 1907, i Søndergaard i Bølling, gift med Nielsine Nielsen, Enke efter Eske Graversen, ingen Børn.

Karoline og Bendt Bendtsen

Sidsel, f. 1769, døbt 1. 3., gift med Jacob Jensen, Vraa i Skjern. Børn: a) Jens, f. 1796, b) Ane, f. 1798, c) Bodil Catrine, f. 1801, d) Kristiane, f. 1804, e) Ane Marie f. 1810.—Den ældste Datter Ane blev gift med Poul Nielsen fra Toftgaard i Bølling, de boede i Rolighed i Bølling, her døde hun 1833.

En anden Søn af Ane Jacobsdatter og Poul Nielsen; Rolighed, var Niels Poulsen, f. 1824, gift med Kirsten Justesen, de boede i Borris, hvor han var Smed. De havde mange Børn, en Datter Karoline, f. 4.61. 1861, død

1921, blev gift med Bendt K. Bendtsen, i mange Aar Kirkebetjent, Ringer og Graver ved Bølling Kirke. Børn: Niels, f. 10.69. 1887, død 1946 som Forpagter af Bølling Præstegaard, Kirsten, Hans Christian, f. 21.67. 1894, Anlægsgartner og Handelsmand, boende i Bølling, Kirstine. En tredje Søn fra Rolighed, Anders, f. 1830, faldt i Krigen 1864.

Mette og Jens Rærup L. Sudergaard

Houle, f. 1839, død 1896, gift med Engeline Hansen fra Damgaard, fik Nørgaard (Nørlund), flyttede senere til Stadil. Deres Børn var Jens Rærup, Eskild, Else, Hans, Johannes, Søren, Hanne, Kirstine, Christen.

Jens Rærup, f. 3. 1. 1861, død 1930, gift med Mette Bendtsen, boede i mange Aar i hans Kones Fødegaard L. Sudergaard i Bølling. Børn: Kirstine, Magnus, Marie, Johannes.

Thorebo

Smed Søren Skonning Kruse i Thorebo. Navnet Skonning Kruse lyder ikke som et almindeligt vestjydsk Bondenavn fra ca. 1800, og han var heller ikke bondefødt, men var en Præstesøn fra Nautrup i Salling. Han var opkaldt efter Bøllingpræsten Søren Pedersen Skonning, som døde her 1799, med hvem han var i Slægt, og hvis Enke døde i Damgaard 1829 (se Præsterækken) hos Villads Hansen og Margrethes sidstnævnte var Søster til S. Skonning Kruse.

Skonning, som Folk altid kaldte ham, havde stor Interesse for Frugtavl, han havde da ogsaa mange Frugtræer, saaledes et, der bar »Pandekageæbler«, vist Glasæbler, det staar endnu ved Thorebo, et, der bar »Harehoveder«, et med. »Paspommerusser«, det staar ogsaa endnu, det er en fin fransk Æblesort, og Navnet er jo en Fordrejelse af et fransk Navn, et bar »Piblinger«, og der var mange flere; sidstnævnte Slags var smaa, dog vist meget gode, dem solgte han mange af til Skolebørnene; han var Nabo til Skolen; rigtignok var det uappetitligt, naar han paa sine gamle Dage tog Æblerne frem, for han var nu mer end halvblind, skraaede vældigt og kunde ikke holde Styr paa Mundvandet, saa det løb ofte ned mellem Piblingerne, naar han begyndte at samle dem op. Han saa frygtelig snavset ud, men han havde god Afsætning paa Æbler til ovennævnte Kunder.

Hans Eftermand paa Ejendommen Hans Bendtsen, som ret har lært Gartneriet, har podet mange Æbletræer med Podekviste af Skonnings Piblingetræ. De smaa Begyndelser til Frugtavl i Folks Kaalgaarde i Bølling for 70 80 Aar tilbage skyldtes næsten altid Skonning. Han podede de Æbletræer Folk fik frem af, Æblekærner. Til Gengæld gjorde navnlig Gaardmændene saa et Bed for ham eller hentede et Læs Hø for ham paa Skjern Enge. Skonning var nemlig aldrig kørende, men han og ikke saa faa andre Husmænd i Sognet dengang havde ved Siden af deres Husmandsbrug et Haandværk, de var Smede, Snedkere og Tækkemænd. Gaardmændene gjorde Kørearbejdet for dem, og det skete gerne en Søndag Formiddag; ofte var det noget af Betalingen for udført Arbejde fra Håndværkernes Side.

Det, man kalder Prydhave, brød Skonning sig slet ikke om, der var intet i den Retning i hans Have, kun Frugtræer. Han fastslog med Tilfredshed engang i hans senere Aar, at han havde kun »jen *tøutløs Tre« i hans Have, og det var en Bøg, som Degnen (min Far Niels Bendtsen) havde givet ham. Skonning brød sig først og fremmest om det nyttige, Han fik Præmie for Dyrkning af Frugtræer, vel sagtens af Jydsk Haveselskab. Skonning lavede Plaster, det brugte Folk til buldne Fingre og lign.

* tøutløs = unyttig